

LA VEU DE CATALUNYA

SETMANARI POPULAR

PRO ARIS ET FOCIS

REDACCIÓ:

Duch de la Victoria, número 9, 2.^{on}

ADMINISTRACIÓ:

Dormitori de Sant Francesch, núm. 5.

Sumari: Un nou crim anarquista, per V. Vidal.—Lo desvetllament d' Aragó, per Lluís Marsans.—Los missatgers de la mort. (Rondalla alemanya,) per la traducció: F. y S.—El meu gos, (poesia) per J. Ruyra.—Més terratrèmols en Catalunya, per N. Font y Sagüé.—Moviment Regionalista.—Dietari del Principat.—Notes curioses, per Ramón N. Comas.—BOTLLETÍ SETMANAL: Santoral.—Efemerides.—Fires.—Festes majors.

UN NOU CRÍM ANARQUISTA

Diümenge passat á dos quarts d' una de la tarde, en lo balneari de Santa Agata, una má criminal impulsada per l' anarquisme, etjegava tres trets sobre 'l President del Concell de Ministres de la Corona d' Espanya y al cap de mitja hora dexava eix mon, lo qui en vida fou don Antoni Cánovas del Castillo.

¡Quina tristesa ompla nostre cor, quan nostre deber de cronistes nos obliga á tractar d'aquesta mena d' atentats!

Y en lo cas present, nos acudexen á nostra memoria un cúmulo d' idees y de recorts, que 'ns conviden de bona gana á dexar la ploma, donant á nostres llegidors la noticia sense cap mena de comentari.

Nosaltres, los catalanistes, hem sigut sempre los mes decidits enemichs del anarquisme. Quan lliurement se 'ls permetia esgargamellarse en los *meetings*, cridant contra la patria y la familia, la religió y la propietat, nosaltres, anunciavem lo perill, y dirigíem als partits governants les mes enérgiques censures per sa incalificable passivitat. Quan esclataven les bombes en los domicilis particulars, cridavem per lo poch acert ab que 's perseguían als criminals. No necessitarem atentats tan esgarrifosos com los del Liceu y del carrer del Cambis nous, pera fer sentir nostra protesta y nostre crit d' alerta.

Un día ab en Martinez Campos, altre día ab en Carnot y avuy ab en Cánovas del Castillo, los anarquistes han provat que son odi no va sols contra 'l capitalista, la aristocracia que 's diverteix y 'l poble que creu; sinó que sos atentats se dirigexen també contra les autoritats de més representació y de més prestigi.

Açó, que 'ls governants espanyols, podien véureho ben clar, no mes ab lo nom que ostenta la nova secta d' assassins, ho compregueren quan lo mal s' havia ja estés massa, y Espanya,

un dels estats ahon més s' ha escampat la mala llevar ha sigut la primera en volguer deturar son desenrotllo per medi de lleys y policia especials.

Ab l' atentat del diümenge passat s' han demostrat dues coses: que la policia especial no serveix y que la ley d' escepció no espanta als anarquistes. Lo segón extrem, era ja de creure, per que arribant son fanatisme fins al punt de no desmayar devant de la seguritat de perdre la vida en infamant suplici, no es ja possible inventar res que esporugueixi als sectaris del anarquisme; però en quant á la policia, si que era d' esperar que podia evitar atentats com lo del Sr. Cánovas, donchs, si es veritat, com ha afirmat la premsa diaria, que ab temps s' havia sapigut l' anunci del atentat y de que 'l mateix assessí s' havia fet ja avans subgete dúptós, res es més natural que 'l confiar que una policia encarregada esclussivament de perseguir los atentats d' aquesta mena, podia evitarlo, majorment quan l' executor es precisament un home ben conegut com anarquista perillós per la policia de Barcelona.

No ha succehit aixís: Espanya compromesa avuy en conflictes difícils de resoldre, ha vist desapareixer al home que buscava la solució ab un acert que en los moments actuals no es hora de discutir. Lo carácter d' En Cánovas y 'l del duch de Tetuán fan creure que ab lo primer han baxat á la tomba projectes y secrets de carácter diplomátich, quina pérdua farà variar la marxa dels acontexements. Per aquest motiu son d' esperar cambis trascendentals en la manera de dirigir les relacions internacionals entre 'ls poderosos Estats-Units del Nort-América y la pobra Espanya, punt en lo que Cánovas s' havia portat de una manera molt entenimentada, malgrat la cridoria de la massa patriotera y dels grans diaris rotatius. Aquesta afirmació feta ab tota conciencia, tenim la pretenció de que te importancia dita per nosaltres, donchs no deu oblidarse que si no á Cánovas directament, á un

moment de debilitat en escoltar certes veus poch escrupuloses, debém nosaltres la persecució de que poch temps enrera fou víctima 'l Catalanisme, persecució que subsisteix encare avuy, des del moment que no s' ha axecat la suspensió de nostres benvolguts companys *La Renaixensa* y *Lo Regionalista*. Pero tornant al assumpto de que 'ns havém desviat, debém fer constar que 'ns fa molta por que segons los temperaments que succehexin á Cánovas, s' imposi un cambi en les relacions internacionals que Espanya sosté ab los Estats-Units, y que ab tot y yeures ben clar fins lo punt que en aquesta qüestió los governs espanyols poden alçar la veu, l' idealisme castellà simbolisat per certa premsa poch pensadora, porti á la Espanya nous conflictes que avuy poden evitarse, com ab gran talent los havia evitat lo restaurador de la dinastia borbònica.

Aquestes son algunes de les consideracions que ha fet venir á nostra pensa lo crim anarquista del balneari guipuskoá de Santa Agata, y que ab nostra habitual franquesa nos hem cregut obligats á trasmetre á nostres llegidors, al fer pública manifestació de nostre sentiment per la mort del que fou N' Antoni Cánovas del Castillo, y de nostra condemna del horrorós crim del anarquisme.

Hem preferit ferho aixís, en lloch de seguir la corrent general de dedicar grans elogis al distingit finat, donchs del be que sa gestió governamental ha causat al Estat espanyol, no som ara el moment apropiat, ni la generació actual la designada, pera judicarho ab imparcialitat y justicia. Aquest es un deber que cumplirán los historiadors futurs.

¡Que 'l bon Deu dongui la eterna glòria á la ànima del finat y que illumini als governs espanyols pera lliurnos de nous atentats anarquistas y pera resoldre ben aviat y ab recta justicia los conflictes de que avuy la Espanya se ressent!

V. VIDAL.

LO DESVETLLAMENT D' ARAGÓ

Lo Regionalisme avença per tot arreu ahon quedan indicis d' una nacionalitat legalment perduda. Ja no son sols Nabarra y Catalunya, Biskaia y Guipúscoa, Alaba y Gàlícia les regions que desitjan respirar lo pur ambient de sa llibertat nacional. Mallorca, Valencia y Aragó donen probes de que no han mort encare, de que l' uniformisme ab totes les seves impositcions no ha pogut fer desapareixer son esperit, y de que aspiran á seguir lo camí que 'ls assenyalen les regions euskaras, gallega y catalana.

Sabíam que en l' Aragó que fa vida intelectual hi havien homens distingidíssims que tenen arrelades conviccions regionalistes; però sentíem ab pena que la bona nova quedés circumscripita dintre un reduhit círcol de lletrats, com encare per desgracia succeheix á Valencia, á Mallorca y á Cantabria. Amichs de donar forma á nostres idees y organizació á nostres forces, suspirém sempre pera que nostra propaganda s' estengue fora dels centres intellectuals, pera que aprofitant l' esperit regionalista que existeix innat en los pobles de tradició autonomista, lo Regionalisme 's presente devant de la centralisació ab totes les poderoses forces que es capaç de reunir. Y al fixar nostra vista á la vehina regió aragonesa, nostra bona germana en la gloriosa confederació fundada per Ramón Berenguer IV y Petronella, veyam en les obres de sos sabis, en los cants de sos poetes, en la ciencia de sos jurisconsults, en los temes de sos certámens, en les manifestacions de sos pobles y fins en les especials circumstancies de sos conflictes ab lo centralisme, quelcom que 'ns afalagava y que 'ns portava la convicció de que l' aragonés, que per tradició havia de ser regionalista, no dexaria de demostrar algun dia son amor á les llibertats regionals, de que tan bones probes va donarne fins que l' absolutisme reyal li arreballá aquelles lleys tan perfeccionades, que encare avuy son l' admiració dels més eminents tractadistes de dret polítich. Y estranyavam més l' ensopiment d' Aragó, per que convençuts com estém, de que la riquesa dels pobles, es un gran entrebanch pera que lluytin per sa dignitat, quan d' aquest deber no se 'n cuyda 'l poder constituït, veyam que aquella regió no sols en sa dignitat patia les impositcions centralistes, sinó que sa riquesa minbava á passos tan gegantins que, per culpa del centralisme, avuy Aragó se trova casi del tot reduhit á la miseria. La situació de la regió aragonesa, era molt semblant á la de les comarques lleydetanes y urgelleses, que están molt ben disposades pera que 'l Regionalisme hi arrelí ab una fecunditat admirable, y que per poca propaganda desconexen encare lo valor de nostres salvadores doctrines.

No fa pas molts dies, vam tenir una gran satisfacció: lo distingit poeta Sr. Palau y Gonzalez de Quijano, que ab tot y no esser catalá, versifica en nostra llengua ab la elegancia de tots ben coneguda, va fernos conèixer al Sr. Pontel, un dels més decidits y entusiastes capdills del regionalisme aragonés, un dels que treballen ab constancia pera encarnar nostra doctrina en lo cor del poble d' Aragó. No tinch cap autorisació pera fer públich, lo que se 'm va comunicar, diré sols, que l' Aragó no dorm; que s' están

fent treballs activíssims y coronats d'èxit pera reunir una assemblea regionalista aragonesa que promét tenir gran ressonancia per lo número y la representació dels assistents y que 'l regionalisme que va á esclatar á Aragó, no serà pas imitació del que conexem á Catalunya y á Galicia, començat en lo llibre pera encaminarlo cap al poble; sino que 'l dia mateix de sa naixensa tindrà sa força y sa vida en lo mateix poble aragonés.

Mes nos va dir lo Sr. Pontel: sa activitat incansable, no 's redueix sols á sa patria: aspira á que totes les regions de la gloriosa Confederació catalana-aragonesa treballin per lo mateix fi y ab la mateixa constància. Per lo que toca á Catalunya, confia ab la cooperació del element catalanista, que allí li oferirem los representants d'algunes associacions y periódichs, ab la bona voluntat y entusiasme que 's mereixen caràcters tan actius y cors tan entusiastes com los del Sr. Pontel. En quant á Valencia, no va indicar si confiava ab l'element literari valencianista, però 'ns feu saber que tenia la adhesió d'un element poderosíssim que donaria al regionalisme valencià un caràcter tan popular com l'aragonés. De les Balears, no vam parlarne, y no es estrany: la conversa no tenia cap caràcter d'informació y la teníam de peu dret sota 'ls tinglados de la estació del ferro-carril de França.

Va prometre convocar altre dia á tots los representants del regionalisme català, al objecte de donarnos més detalls. Des d'aquell dia, res més n'hem sapigut, sols sabem que s'ha procurat moltes de les obres publicades per eminents catalanistes, lo que 'ns fa creure que s'están sentant sobre fermes bases los preliminars de la futura assemblea regionalista aragonesa.

No cal dir ab quant gust veurem que tingan un brillant èxit los treballs dels regionalistes d'Aragó. Per lo que 's refereix als catalanistes, estem segurs de que quan sia la hora, sabrán demostrar l'esperit de germanor que ha d'existir entre pobles units de tants sigles per lo poderós llaç de les glorioses planes de nostra immortal historia.

LLUIS MARSANS.

LOS MISSATGERS DE LA MORT

(RONDALLA ALEMANYA.)

Ja fá molt temps, molt temps, que un gegant passava per lo camí ral quan, tot de prompte, se li presentá un desconegut, cridant:

—Alto aquí!

—Com! digué 'l gegant, un nano que jo escl-

faria entre 'ls meus dits s'atreveix á tancarme 'l camí! Qui ets tu pera espressarte ab tant atreviment?

—Jo soch la Mort, respon el desconegut, no hi há ningú que 'm puga resistir y tú haurás d'obehir també 'l meu manament.

Pero 'l gegant no feu cas de aquestes paraules y començá á lluytar ab la Mort. Fou una baralla llarga y terrible; mes, á la fi, el gegant doná un cop tan fort á la Mort, que la feu caure á terra sense sentits.

—El gegant feu son camí, y la Mort restá vençuda á terra y tan débil que no 's podia aixecar.

—Qué succehirá, pensava entre ella, si jo quedo estesa en un recó? No morirá ningú més sobre la terra, y s'omplirà tant de gent que acabarán per no tenirhi lloch.

Mentrestant passá per allí un home jove, fresch y plé de salut; anava tot cantant y mirant al seu entorn. Tan prompte vegé á la pobre víctima, se li acostá y compadintsen l'ajudá á aixecarse, li doná un trago de ví ranci y no la dexá fins que 's trobá ben bé.

—Ja sabs bé qui soch? li digué tot redressant-se; sabs bé á qui has ajudat á caminar?

—No, respongué 'l home jove, jo no 't conech pas.

—Jo soch la Mort, replicá ella, jo no perdono á ningú y no puch fer una excepció á favor teu. Mes, pera demostrarte mon regonexement, te prometo no venirte á buscar improvisadament; sino que t'enviaré els meus missatgers avans de venir jo mateixa.

—Gracies, respongué aquell home, mentres tant hauré guanyat açó; y al menys sabré á qué atenírme.

Y dit açó, continuá el seu camí tot content y visqué sense cuydado. Mes la joventut y la salut s'allunyaren ben prompte, y vingueren les malalties y els dolors.

—Jo no moriré pas, pensava ell, donchs la mort te d'enviar-me avans los seus missatgers; tan sols voldria que aquets dolents dies de malaltia haguessen passat.

Tan prompte estigué bó quan començá la mateixa vida alegre de sempre. Però veuse aquí que un dia sentí que algú el tocava per la espatlla; ell que 's tomba y se troba ab la Mort al seu devant.

—Soch jo, li digué ella; la hora de dexar aquest mon ja ha arribat.

—Com! respongué el nostre home, voldrás faltar á la teva paraula? No 'm prometeres enviar-me els teus missatgers avans de presentarte tu mateixa? Donchs jo no n'he vist cap.

—Cóm! esclamá la Mort; per ventura no te 'ls he enviat l'un darrera l'altre? No has tingut

febre que t' ha fet quedar al llit? No ha vingut el dolor á martiritzar tots els teus membres? No has sentit xiular les teues orelles? No ha vingut el mal de caxal á inflar les teues galtes? No s' han presentat les tenebres devant dels teus ulls? Y, més que tot açó, el meu estimat germà, el Somni, no t' ha advertit cada día que pensesses en mí? No jeyas tú cada nit com si t trobesses ja en lesombres eternes?

Y el nostre home no sapigué qué respondre; y abandonantse al seu destíno seguí á la Mort.

Per la traducció: F. y S.

EL MEU GOS

Jo tinch un gos
finet y bellugós,
menut, minut,
carinyoset y astut,
quí ab una sola ullada
me lluca la pensada.

Si estich content,
llansa lladruchs al vent;
si m veu surrut,
queda cap-baix y mut;
si vesso d' enuig flames,
va ab la qua entre cames.

Entre ell y jo
hi ha comunicació,
hi ha viu comers
de penes y de plers.
Si estich ausent m' anyora,
si estich ab ell m' adora.

Si un no m vol be,
li ensuma ell en l alé,
ab refunfuny
les dents li ensenya y runy
y, si l malvat mou brega,
l aborda y el mossega.

Jo, sempre ho dich,
no tinch millor amich.
Quan estich mal,
del llit vora l capsal
me vetlla nit y dia
corprés de melangia.

Oh gos, bon gos
finet y carinyós,
molts m' han trahit
á qui he dat sanch del pit
y tu per mí t perdries
y t dono sols llepies.

J. RUYRA.

Més terratrémols en Catalunya.

En dos números de *La Vanguardia* corresponents al 13 y 20 de Juliol del present any, lo senyor Maresch Bonaplata publicá una curiosa enumeració dels terratrémols ocorreguts en Catalunya, titulantla: «*Los terremotos en Cataluña.*» Com que jo en los escorcolls d' arxiu y mes lectures havia anat prenent nota dels que se m presentaven, vaig llegir ab gust lo trevall del Sr. Bonaplata, y després, trayent les meues paletes referents á terratrémols he comparat y al veure que tenia uns quants datos que no constaven en el trevall de dit senyor, m' he decidit á publicarlos, no ab la intenció d' esmenarli la plana, sino de aportar nous datos pera que la enumeració sia mes complerta, contribuhint d' aquesta manera al estudi dels moviments sísmichs de Catalunya.

1373.—En lo cap. LXXIII, pl. 137 de *terretrémols incendis...* etc., t. 3 del manuscrit *Rúbrica de Bruniquier*, del arxiu del Concell de Cent, se llegeix: «dimecres a 2 de mars de 1373, en la nit apres seguent fou gran terratremol en Barcelona y en altres diverses parts, y dilluns, dimars y dimecres apres següents foren celebradas festas en Barcelona y fetes professons exint de la Seu; anant per fora lo mar nou, en las quals professons foren lo senyor Rey y lo Compte de Empurías..... y tambe hague terratremol en Barcelona a 3 y a 23 maig del ditany.»

1376.—Segons la mateixa *Rúbrica* «al primer de Febrer 1376, apres de tocada la campana del Ladre, hagué terratremol en Barcelona y per tota Catalunya segons se digué en altres parts.»

1396.—«En 1396 en Catalunya y Valencia, desde la hora de terciá á la de completas tembló tres veces la tierra, cayeron en Valencia muchas torres, campanarios y casas, y en Algeciras dos fuentes dieron agua pútrida de color ceniza.» (Feliu de la Peña. *Anales de Cataluña*, lib. XIII, c. XVI, pl. 296.)

1397.—«Anno MCCCXCVII A die Lunæ XXVIII mensis Madii fuit factus terremotus in civitate Gerundae et alibi circa horam primi sompnii.» (Villanueva, *Viaje liter. á las Iglesias de España*, t. 12., pl. 284, Apend. XXVI.)

1410.—En Capmany (*Mem. hist. de Barcelona*, t. IV, pl. 66) fa menció dels terratremols ocorreguts en Barcelona á 30 de maig y 5 d' Agost de 1410. Y la *Rúbrica de Bruniquier* diu: «al 30 de mars de 1410, entre 4 y 5, passat mitg-dia, fou molt gran terratremol en Barcelona y en altres parts de Catalunya, y haviat mortal dat, y fou major per lo terratremol, y diumenge a..... de agost hagué terratremol, pero no tan gran,

empero haviaij mortaldat, y dura fins á Nadal.»

«Anno MCCCCX et XXVII die Julii similiter fuit factus terremotus in civitate Gerundæ et alibi.» (Villanueva, Viaje liter. á las Igl. de España t. 12, pl. 284., Apend. XXVI.)

1427 y 1428.—Aquestos anys son los més senyalats pels grans y terribles terratrémols que esdevingueren en tot Catalunya, segons se desprenen de les cròniques y documents de la época, hi hagué una erupció volcànica aprop la vila d'Amer, la qual originaria los moviments sísmichs. Veuse aquí totes les notes que referents als mateixos he pogut arreplegar.

Segons lo *Dietari de la Generalitat*, lo dissapte 1 de març de 1427 començaren los terratremols en Catalunya, y lo *Dietari del Concell de Cent*, diu: «Diumenge a 2 del dit mes. En la nit següent pus prop a aquest diumenge poch apres que hagueren tocades IX hores, per voler de Deu feu terratremol en la ciutat de Barchinona, lo qual no dura gayra, sino fort poch. En la nit del dilluns apres següent, entre una et dues hores, apres mige nit se continua lo dit terratremol e dura un poch mes que la primera vegada. —Dijous a XIII del dit mes: lo dit jorn prè de las XI hores ans de mig jorn fou terratremol maior que los altres jorns passats havie fet.» Lo dia 14 hi hagué altre terratremol, mes fort que 'l del dia 13, per lo qual lo 17 tingueren lloch rogatives y sermó per Mossen Malla; pero lo dimecres 19 hi hagué, abans de las nou de la nit, un altre terratremol mes fort que 'ls anteriors y lo poble acudí á les iglesies á implorar la clemencia divina; lo divendres 21, se notaren dues vibracions, una abans y l'altra després de mitg dia, que 's repetiren lo dia 22 a las 11 del matí; y lo dimars 22 de Abril, entre 10 y 11 de la nit, hi hagué un altre espantós terratremol. En lo *Dietari de Comes* del Arxiu Municipal, están també indicats aquests moviments sísmichs com á generals en Catalunya y mes forts en lo Bisbat de Girona.

En prova d'acó últim végentse los documents de la época: «Anno MCCCCXXVII die festi Purificationis... fuit magnus terremotus, non antea visus nec auditus... et propter maximas tres concussionones quae fuerunt in terra illo die, dicitur quod interunt in eodem die intus ecclesias audientes divinum officium, ultra mille personas. Ruerunt enim, et fuerunt solo coaequatae inter alia loca, villæ Amerii, S. Felicis Payarolis, Oloti, Rivipulli, Campirotundi, locus et ecclesia S. Estephani de Aculo. Duravit ista tribulatio usque ad annum MCCCCXXXIII» (Villanueva, *Viaj lit. á las Ygl. de Esp.* t. 14, pl. 32.)

«item en lany MCCCCXXVII comenza lo gran terratremol en aquesta terra, car totes les sgleyes

e edificis enderroca. E comensa en le vila e parroquia de Amer: e tira la via de Hostoles, e de Bas, e de Olot, Castelfolit, e Camprodon. E ladons se obriren moltes boces en la parroquia de Loret qui essobre lo pont de Angles, o de Amer.» (Idem. Apen. 17.)

En los tomos del Registre, numeros 2594 y 2595, folis 64 y 65 del primer, y 58 del últim, dels manuscrits del Arxiu de la Corona de Aragó se consignen les concessions fetes en 1427 pera reedificar la vila de Olot que havia quedat destruhida, y se sab per altres escrits que, havent repetit lo terratremol á 2 de febrer de 1428, per segona volta foren destruhides les cases de Olot, Castelfollit, vall de Bianya, Larreal, Camprodon, Puigcerdá y altres. En el tomo 3391, fol. 157 á 159 del mateix arxiu, consten una instancia y la resolució que en el dia 1 de Maig de 1478 el concell de Prohoms d'Amer elevá al «molt alt e molt Señor: En lany 1427 la vostra vila de Amer per divina permissio ab notable monestir de la orde de sent benet per forsa de terratremols sdevi efou del tot demolida deque convingue aquella en part altre e alla hont de present se troba hedificar.»

En un troç de pergami recullit pel Sr. Narcís Heras de Puig en l'arxiu del Comte de Solterra, se parla de aquest terratremol y cita les persones que moriren el dia de la Candelera: «moriren en Castelfollit 85 persones sens molts de nafrats, a la Real 9 persones, a Camprodon 100 persones, a San Joan sas Abadesas 40 personas, a Puigcerdá 140, etc.» Y afegeix: «mes prop Mer, en un lloch a que dihuen Loret, ahon se feren boques que lensaben pedres y agua ab terre, e lansaba tan gran pudor que molts que tal volian veurer hi morian, e si aucells volaben sobre dites boques, tornaban morir en terra, e se ni anaven e volien mol veurer hi morian, e asso fou en los dits anys 1427 e 1428.»

En Serra y Postius consigna que «sucieron en este Principado cosas horrorosas; en el obispado de Gerona terremotos que abrian la tierra, saliendo de sus bocas llamas de fuego, años 1427 y 1428, cuyas calamidades duraron once meses, y hubo en Barcelona espantosos terremotos, desamparándola sus ciudadanos.»

El dia 7 de Maig de 1428 los Jurats de Girona dirigien al Rey la següent carta: «Al molt Alt e molt excellent príncep senyor lo Senyor Rey.— Per disposició divyna la vila de Amer per terratremol es stada del tot destroïda e derruida de hedificis e segons novellament haven entes los habitants e naltra novella vila que de nou enten hedificar son en gran vexatio e tribulatio per algun debat qui per raho de la capellania curada de la dita vila...»

Lo dia 3 de Setembre de 1427, en Gerona tingué lloch una professó general pera qu'acabés lo terratremol que tenia espantat á tot lo bisbat, y lo dia 9 d'Octubre del mateix any los Jurast acordaren contribuhir ab 60 lliures catalanes pera reparar la coberta de la iglesia dels Fra-menors ó franciscans de Gerona, que fou destruhida á conseqüencia del terratremol del mateix any.

En lo foli 8 de un codech del Monestir de Amer, consta que en temps de Fr. Raymon Sagra, lo dia 15 de Març de 1427, prop la mitjanit, un terratremol enruná tota la vila y Monestir y los habitants tingueren que viure en tendes, qual terratremol durava encara lo 30 del mateix mes, y en «la sufragánea de San Feliu de Lloret, que es una montaña a la part de ponent del Monastir sobre lo riu Ter, isqué una gran boca de foch que llensabe gran fetor y obligá als habitants a desamparar y renunciar los masos. En la matexa montanya, en la part que mira al orient, hi ha uns grans torrents o xarachs y de ells baixave un gran fetor que matave los ausells y los albres, y alguns pagesos renunciaren los masos y sen anaren. També hi hagué una gran inundació de la Riera que destruí las terras, y molts las renunciaren per no haber de pagar los censos.»

Lo P. Mariana (*Histor. gen. de Esp.* t. XI, lib. XX, cap. 187, ed. Madrid 1819,) al referir lo casament dels infants D. Enrich y Donya Catalina en 1421, diu: «Por este tiempo cada dia en Cataluña bramaba la tierra y temblaba toda desde Tortosa hasta Perpiñan. Junto á Girona estaba un pueblo llamado Amer, en que se abrieron dos bocas de fuego que abrasaba a los que se llegaban á dos tiros de piedra; de otra boca, junto á la del fuego salía agua negra, y á media legua se mezclaba con un rio (que debía ser Samerooca (*Sambroca ó sia el Ter*)) con que aquel pueblo se destruyó, y los peces del rio murieron. Era el olor del agua tan malo, que las aves batian las alas cuando por allí pasaban; extendíase tanto, que llegaba hasta Girona con estar apartada de allí y distante cuatro leguas.»

N. FONT Y SAGUÉ.

(Acabarà.)

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPANYA

Catalunya.—A Sitges s'ha fundat una nova societat coral ab lo títol de la *Lira Sitgetana*, que ha adoptat com oficial la llengua catalana. Com de costum, á les oficines de la Governació Civil de Barcelona, se negaren á admetre los estatuts de la nova associació per estar redactats en catalá.

—Se diu que l'*Orfeo Catalá* tracta de assistir al gran concurs internacional d'orfeons que 'l vinent Novembre tindrà lloch á Niça.

Molt nos plauria que 'l rumor se convertís en realitat y més encare véurel tornar ab la més complerta victoria.

—Lo diumenge passat los noys treballadors que concorren á la Escola Dominical de la *Academia de la Verge de Montserrat y Sant Lluís Gonçaga* celebraren la festa del llurs Patrons Sants Just y Pastor, del modo següent: al matí tingueren missa de Comunió general, y á la tarde en lo local de dita Academia obsequiaren als Sants ab lo cant del Sant Trisagi, conclusió del Triduo y cant d' un himne esprofés, lletra d' un soci de la espressa Academia y música del intelligent jove En Jaume Biscarri y de Fortuny.

Un colp acabada la funció relligiosa los Académichs obsequiaren als noys ab un brenár que acabá ab visques á la Verge de Montserrat y á Sants Just y Pastor.

Després baxaren al lloch ahon hi ha en construcció de la Iglesia nova de Santa Agna y allí, després d' alçar varis montgolfiers, calaren un bonich castell de fochs artificials.

—Díes enrera tingué lloch en lo Colegi Notarial d'aquest territori, l'acte de donar possessió de la notaria de Sarreal á En Francisco E. Sanahuja y Dasca, que fou apadrinat per nostre estimat company de causa, En Jaume Arús, notari de Sant Joan de Vilassar, qui ab tal ocasió, triencant una ridícula rutina, pronunciá en llengua catalana lo discurs que en aquestes solemnitats s' acostuma. Felicitám al senyor Arús per son patriotisme.

—A darrers d'aquest mes tindrà lloch en lo Masnou una gran festa religiosa en la que l'*Orfeo Catalá* hi pendrà part, cantant per primera vegada la gran missa de Palestrina anomenada del Papa Marcelo.

—Ha sigut posada en una de les parets de la iglesia parroquial de Ripollet, una llosa de marbre ab lletres daurades dedicada á rememorar la generositat de Na Maria Torras, viuda d' Almirall, que ha pagat lo campanar, lo rellotge, lo baptisteri y altres millores del esmentat temple. La inscripció está redactada en llengua catalana.

—S' anuncia que aviat se publicará una edició catalana de un mapa del Plá de Barcelona, á la escala de 1 per 18,000 metres.

—Lo concert donat, lo dia 7 d'aquest mes en lo Teatre Lirich, per la societat coral *Catalunya Nova* y una nombrosa orquesta, fou concorregudíssim.

Lo programa fou interpretat ab molta justesa, baix la batuta del mestre En Enrich Morera, que cada dia dona á conèixer mes, lo que val son talent musical y lo que representa sa inspiració artística.

Lo poema sinfonich *Introducció á La Atlántida*, ja executat en los primers concerts de la Societat Catalana, fou saludat ab forts aplaudiments, veyentse obligada la orquesta á repetirne un bon fragment, pera atendre als desitjos del auditori. També la cançó de Jausbert de la ópera catalana *La Fada*, que fou magistralment interpretada per lo tenor senyor Morales, s' hagué de repetir.

S' estrená un coro de la obra inédita *Les Caramelles*, lletra d' En Ignasi Iglesias y música d' En Morera, que interpretat ab molta justesa per lo chor d' homens y 'l tenor Sr. Morales, doná á conèixer al auditori, lo fruyt que pot treure de nostra música, qui la estudie ab tan bona voluntat com lo Sr. Morera. També fou precisa la repetició.

En la darrera part del programa hi figurava un magnífic aplech de cançons populars, que foren també rebudes ab grans aplausos. Entre elles hi havia lo *Plany* y *Los Segadors*, que despertaren tant entusiasme entre 'ls concurrents, que s' hagueren de repetir tres vegades.

De tal manera lo públich exigia la repetició, que duraren llarga estona los aplausos després de retirada la *Catalunya Nova* de les taules, vengentse obligats los coristes á sortir de nou pera entonar la patriótica cançó *Los Segadors*, que escoltada á peu dret per tots los concurrents fou saludada al acabar ab entusiastes visques á Catalunya.

—Dijous passat acabaren los exámens de prova de curs de la escola de música que sosté l' *Orfèd Catalá* y que dirigeix lo subdirector En Joseph Comella. Los dexebls que s' examinaren demostraren sólits conexements en teoria musical, lectura á primera vista y dictat musical.

La circumstancia d' esser de franch aquesta ensenyança fa que sien molts los noys que hi assistexen y que després passen á formar part de la secció coral de noys del esmentat *Orfèd*.

—Les societats corals inscrites pera lo certámen que 'l día 19 d' aquest mes, deurá celebrarse á Tarragona son les següents:

El Micalet, de Valencia; *Lira Selense*, de La Selva; *Aroma Vallense*, de Valls; *La Riudomense*, de Riudoms; *La Tortosina*, de Tortosa; *Il·lustració Obrera*, de Falset; *El Iris*, de Torroja; *La Violeta*, de Vilafranca del Pan d' es; *La Violeta*, de Lleyda; *La Unió*, de Vilaseca; *La Fraternal*, de Cornudella; *Catalunya Nova*, de Barcelona; *La Sempreviva*, de Poboleda; *L' Estel*, de Borjes del Camp; *La Paloma*, de Lleyda, y *Eco Republicano*, de Reus.

—Lo passat diumenge la *Associació Regionalista* de Sant Andreu de Palomar, celebrá una lluhida vetllada literaria musical, al objecte de festejar la inauguració del espayós local situat á la Rambla de Santa Eulària, n.º 9, pis 1.º, ahont de poch temps está instalada la novella associació catalanista.

Llegiren escullides poesíes los Srs. Giribert, Raventós (R), Font, Clapés, Sorribas, Tous y Roviralt y ademés En Clapés y Corbera llegí una detallada descripció de una excursió á Sant Cugat del Vallés, feta per alguns socis de la esmentada societat. En la part musical se lluhiren los Srs. Raventós (J.), Pich, Rovira, Cortés, Moncalp, Masip, Alier y Reibó.

La festa acabá ab un parlament de gracies d' En Lluís Marsans.

La nombrosa concurrencia que assistí á la festa, 'aplaudí fortament á tots quants hi van pendre part.

Entre 'ls concurrents hi havia representants de diferents periódichs y societats catalanistes.

Valencia.—S' ha constituït la *Associació regional* de coros valencians, que ha redactat sos reglaments en valenciá y canta sols en aquella llengua germana de la nostra.

Per ara la *Associació* consta de 26 societats corals, constituïdes á Valencia, Vinarós, Benicarló, Castelló de la Plana, Murvedre, Alacant, Tavernes de Valldigna, Simat, Vilanova del Grau, Cabanyal, Cullera, Paiporta, Picasent, Burriana, Vila-real y Alfarás.

ESTRANGER

Fança.—Les festes felibrenques d' enguany s' han portat á cap ab molta animació, conforme al programa anun-

ciat. Lo President de la República francesa, ostentá á la solapa la cigala d' or, ensenya dels felibres de la Provença.

Lo següent tros del discurs del honorable president del felibrige de Paris, En Sextius Michel, dona idea, de la claretat com lo Cap d' Estat de la França, expressá sa adhesió á la causa felibrenca:

«Vos heu dit, Senyor President, que la afició dels bretons á sa terra nativa, lo manteniment de les tradicions y d' aquesta llengua cèltica, en la que comptan ses llegendes, tendres ó heróiques, son la més segura garantía del amor dels bretons á la gran patria francesa, á la que perteneixen, Parlant aixís, Sr. President, heveu fet nostre programa: nostre objecte, vos l' heveu també admirablement definit...»

—Pera exemple de governadors castellans y andalusos, traduhim lo següent passatge d' un discurs pronunciat per lo procurador general Mr. Nadal, en la festa de la distribució de premis als dexebls del Institut de Nimes.

«Los felibres, han tingut la ambició poch vulgar de restaurar y de conservar pera les futures generacions la llengua popular del Mitj-jorn y aquesta renaxensa, que s' ha manifestat per obres de gran mérit, crida la atenció de la crítica francesa y estrangera.

»La empresa resultarà á gust dels seus autors y 'l provençal podrà resistir aquesta necessitat de uniformitat que 'ns invadeix per tots costats? Lo pervindre sols ho dirá; pero de qualsevol manera que s'ja, nos haurá portat obres mestres y per llarch temps no s' oblidará pas á la Provença y al Lleuguadoch aquesta eloqüent y apassionada glorificació del pays del Ródano que 's titulan *Mireille*, *Caleudal*, *Nerto* y les *Iscla d' Or*; se repetiran les tendres elegies d' Aubanel, les esperituals rondalles plenes de gust meridional de Roumanille y de Felix Gras y les faules de vostre Rigot.»

DIETARI DEL PRINCIPAT

Día 6.

Se celebra en la parroquia de Sant Just la festa de sos Sants Patrons y s' estableix l' acostumada fira en los carrers propers á la iglesia. En les completes de la vigilia, segons es tradicional costum, se cantá lo *Benedictus* á 1.º to imperial.

Día 8.

Se reuneixen la comissió executiva de les cooperatives catalanes y los representats de les matexes en lo sí de la del comité nacional de la cooperació á Espanya, pera discutir y aprobar lo projecte programa pera la celebració de un Congrés Nacional cooperatiu en aquesta ciutat dins lo mes de Novembre proper.

—Causa gran sensació la noticia de la mort del Excelentíssim Sr. Cánovas del Castillo (Q. A. C. S.), esdevinguda en los banys de Santa Agata, á causa dels trets que li dispará la má criminal d' un anarquista italiá.

Día 9.

Ningú parla de res mes que de la mort del President del Concell de Ministres.

Día 10.

Se efectua la fira de Sant Llorenç en los carrers del voltant de la iglesia de Sant Just. Lo carrer de la Tapineria obsequia al Sant ab Rosari cantat, sortija y ball.

Dia 11.

En lo tren correu marxen una comissió del Ajuntament, alguns diputats, y los representants d'algunes societats com lo Foment de la Producció Nacional y Lo Círcol del Liceu, cap á Madrid, pera assistir al enterro del Sr. Cánovas.

Dia 12.

Un gran xafech de aygua refresca la temperatura d'una calor insoportable que dominava desde alguns dies.

Notes curioses.

Sant Llorenç.—Entre 'ls barcelonins es antiga creença de que lo dia d'aquest insigne mártre es lo més calurós del any. Y es perque á la calor del sol en ple período canicular s'hi ajunta la del foch en que fou rostit tant valerós confessor de la Fé cristiana.

Fundada desde antiga fetxa una confraria baix lo seu patrocini en la iglesia de Sant Just, se celebra lo dia 10 d'Agost una festa igual á la de la diada dels Sants Patrons de la parroquia. Aquesta associació devota ostentava en altres temps lo títol d'imperial per rahó d'haverhi pertenescut com á germá major l'emperador Carles V. La devoció especial que á Sant Llorenç ha professat nostre poble, feu que alguns carrers lo tinguessen per patró y lo de la Dagueria era un dels tals, ja que atesa sa proximitat al referit temple parroquial era adornat ab enramades y altres adornos é hi havia jochs de sortija. Ademés guarnían é illuminava aquell vehinat la imatge que rellevada sobressurt de la linea de la paret en la cara principal d'aquella edificació desfigurada ab afegidures que l'enlletjexen y que 'n acusa esser obra d'últims del sigle xiv ó principis del següent. Aquell quadrilong es un desfigurat monument que la ciutat consagra á la memoria d'un generós barceloní, individu de la il·lustre nissaga d'aquell conceller que sapigué exigir la satisfacció ó pago del tribut que pesava sobre la carn y lo peix á Ferrán d'Antequera.

No fou tan famós representant de la ciutat, per més que axís s'haja dit, y Joan Fivaller diguía un Dietari que 's'anomenava aquell conceller aficionat á la cassera que recorrent les montanyes vehines en la part dita de Collcerola, al agafar una perdiu que perseguía un astort trobà una mina d'aygua. Que havent fet sabedora de la troballa á la corporació municipal, generosament s'oferí á ses costes fer construir los conductes pera fer venir dita aygua cap á Barcelona, y que com á penyora d'agrahiment y perpetua recordança, los concellers feren axecar aquella construcció que conté una de les fonts més antigues de la capital corresponent al devant de la casa de dit Fivaller, que 's trobava edificada al costat de la repetida iglesia de Sant Just. Y dihem que no fou aquell énter defensor dels drets populars perque dit Dietari consigna lo succehit referintse á una fetxa bastant anterior. En les dues cares laterals que fan costat á l'entrada als carrers d'en Lladó y de la Palma de St. Just, entre mitj dels escuts de Catalunya y de Barcelona s'hi veu representants lo susdit astort y la perdiu; y en la cara principal que dona á la dita plaça sobre l'arch de la font entremitj dels metexos escuts hi ha la susdita imatge de Sant Llorenç, fentnos sospitar açó que sens dubte aquella figura tenia relació ab la devoció que 'n professava la

noble familia Fivaller á aquell depositari dels bens eclesiástichs, que com los considerás patrimoni dels pobres, entre aquestos los repartí avans de ferne entrega al govern imperial á Roma, ó be ab lo culte que se li donava ja en los dies de mitjans de la centuria xiv en la iglesia de Sant Just antefior á l'actual, començada en 1345. De manera que nos atrevim á dir que en aquella paret l'imatge de Sant Llorenç vé á esser lo distintiu d'aquella nissaga de bons patricis avans que possehís son escut heráldich ó be substituintlo per esser més determinat y ben expressat l'objecte que havia motivat aquella edificació.

Algun altre carrer celebrava la diada de Sant Llorenç ab festes populars, entre ells lo carrer del Argenter y la Tapi-neria.

Respecte aquest últim carrer, devém consignar que apesar de tindre per patrona los seus vehins á la Mare de Deu del Coll á la que tots los anys en una especie de peregrinació visitaven per Sant Pere, ó un dia dels voltants de la sua festivitat, en son antich santuari situat en les montanyes vehines cap á la part de Horta, y de quina Verge ne tenien guardada una imatge en una capelleta oberta en lo mur del edifici del palau reyal major, en la part qu'avuy encare se 'n diu de les cases de la Inquisició, y quina imatge encare se venera en l'altar de Sant Joseph de la iglesia de la Mare de Deu de la Esperança, hon fou depositada per los piadosos habitants del carrer fá uns quaranta cinch ó quaranta sis anys, celebrant ab aytal motiu una funció religiosa ab ofici y sermó; y no obstant y haverhi testimonis fidedignes de que 's venerava en altre capelleta en la metexa Tapineria, á la Mare de Deu dels Àngels, ab tot ha prevalgut sobre aquelles la del diaca Sant Llorenç, quina imatge es la més anomenada entre les que 's veuen en los carrers d'aquesta ciutat, especialment per ésser la única que la constituheix lo bust sol y no tota la figura.

En un imprés del 1792 que fá referència á les festes de la ciutat, s'hi llegeig. Agost 10. *Sant Lorenzo mártir. A LA TAPINERIA NO HI ES TOT. Festa dels curts de gambals.*

Quan vingueren les tropes napoleóniques y 's feren amos de Barcelona una de les notes que caracterisaren á aquella civilisació que espargien per tot arreu, es lo poch respecte á les creencies religioses. Entre altres hassanyes que feren aquí, hi ha la d'haver tirat á un pou la imatge de Sant Llorenç de la Tapineria. Los vehins procuraren extraurello y lo col·locaren altre colp, passat aquell període, sobre lo portal del carreró sens sortida que hi ha devant de la baixada de la Canonja. Testimoniava la devoció dels vehins al Sant, algun que altre *retaule* que 'n ostentava la capella anys enrera. Una familia del vehinat te, per compromís de sos antecessors, tots los anys d'iluminar la imatge.

Un dia uns joves estudiants de Medicina, parlém de cinquanta anys enrera, los hi passá pel cap fer una broma á la nit y consistí en canviar dues ó tres imatges de sants que 's veneraven en diferents carrers. Al efecte provehíts d'una escala portaren de un cantó al altre los sants. Los vehins de la Tapineria se trobaren l'endemá que 'l Sant Llorenç havia desaparegut y ocupava son lloch un altre sant ó mes probablement una Mare de Deu y la d'aquesta per aquell. Açó nos dona á entendre la vigilancia que hi havia en los carrers de Barcelona en aquella época.

RAMÓN N. COMAS.